

Universitätsbibliothek Paderborn

**Homili-||arvm Sive Sermo-||num doctissimi uiri loh. Eckij
ad-||uersum quoscunq[ue] nostri || temporis hæreticos,||
super Euangelia || de tempore || ... Tomvs ...**

... à Pascha usque || ad Aduentum,|| ...

Eck, Johannes

1534

VD16 E 292

Dom. II. post penteco. Eua[n]. Homo quida[m] erat diues. Lu. 16 Homiliæ
quatuor

urn:nbn:de:hbz:466:1-35259

torum. Oremus igitur omnes dominū pro bono fine impetrando, ut & nos possimus tres illas personas intueri in una essentia diuina per secula. Amen.

● HOMILIAS DE TRINITATE REQVIRE PARTE

tertia de Festiuitatibus.

● EVANGELIVM ●

DOMINICAE SECVNDAE

à festo Pentecostes, Luca XVI.

In illo tempore dixit Iesus appropinquātibus ad se Pharisæis parabolam hanc: Homo quidā erat diues, qui induebat purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius hulceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mēsa diuitis, & nemo illi dabat. Sed & canes ueniebant, & lingeabant hulcera eius. Factum est autem ut moreretur mēdicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno. Eleuans autē oculos suos cum esset in tormentis, uidit Abrahā

longe, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamans dixit: Pater Abraam, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. & dixit illi Abraam: Fili, recordare quia recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu uero cruciaris. Et in his omnibus inter nos & uos chaos magnum firmatum est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos, non possint, neque inde huc transire. Et ait, Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei. habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi ueniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraam: Habent Moysen & prophetas, audiant illos. At ille dixit: Non pater Abraam, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, poenitentiam agent. Ait illi: Si Moysen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

HOMILIA I.

Non temere est quicquid est, dilectissimi, quod Lucas initio huius euangelij non ait parabolam hanc esse, quoniam constans doctorum sententia est, historiam hanc esse & re uera sic, ut narratur, contigisse. *Ambrosi.* Unde & Ambrosius dicit: Narratio magis quam parabola uidetur, quando etiam nomen exprimitur. Nec desunt qui non longe ante tempora Christi factum id esse putent. *Theoph.* fert, n. ut ait Theophylactus, Hebraeorum traditio, Lazarum quendam per illud tempus extrema inopia & infirmitate laborasse, cuius dominus memor fuerit in hac parabola, utpote noti & manifesti. Tribus autem accedentibus.

V ij

diuitem hunc describit. Primū enim diuitem eū fuisse refert, eius (ut opinor) auaritiā designans. Deinde purpura & bysso indutū, unde eius superbia atq; ambitio colligitur. postremo quotidie splendide epulatū esse tradit, quod immoderatus illius luxus, gula atq; intemperātia declaratur. His notis atq; circumstātijs diues ille nobis quasi carbone quodā delineat, atq; ob oculos ponit. nominis uero nullā prorsus mētionē facit. Ita enim inquit Dauid,

Psalm. 15.

Nō memor ero nominū eorū: per labia mea. dominus impiorum nomina ignorat, quemadmodū in parabola fatu

Matth. 25

Lazarus autē deo probe erat notus, ideo etiā nomen eius exprimit. Lūtorum enim nomina in libro uitæ sunt de-

Exodi. 32.

scripta, uti Moyses, apostoli, Pauliq; in negotio fidei cooperatores, sicut ipse in epla ad Philippenses profiteretur.

Lucę. 10.

Philip. 4.

¶ At uicissim attende quibus coloribus Lazarū depingat. Quod em̄ ad nominis rationē attinet, Lazarus à deo adiutum significat. Erat is pauper, imò & mendicus. Quorum sane multi nullis corporis anguntur cruciatibus. At ille ne hac quidem commoditate fruebat: aegrotabat em̄ & quidē grauissime, plenus hulceribus, & ad uestibulum diuitis iacebat. ecce alius dolor, uidere alios in delicijs, se autē fame premi, qua quidē eo redactus est, ut saltē micis de mensa diuitis cadētibus exaturari cuperet. sed & illud frustra. nemo enim dabat. ex quo quidē nō mediocris cumulus alijs eius ærumnis accedebat. Deniq; miser ille Lazarusq; adeo omni auxilio ac ope destitutus erat, ut ab omnibus negligeret, præterq; canibus, qui hulcera eius linge-

Theoph.

bant. Sed quia tribus potissimum in rebus diues à Christo taxatur, neq; his plura enumerant, atq; postea in inferno sepultus esse dicitur, facile patet eum in his p̄dictis rebus deliquisse. Atq; hic quidē spatiosus occurrit campus expli-

Ambrosi.

candi, quonam modo per uestes, cibū & potū ac diuitias peccetur. Non enim (ut ait Ambrosius) omnis sancta pau-

Gregori.

peritas, aut diuitiæ criminosa, sed ut luxuria infamat diuitias, ira pauperatē cōmendat sanctitas. De diuitijs sicut inquit Gregorius: Hinc diues non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria nō dedisse: nec dicitur, quia uiquam oppressit, sed quia in acceptis rebus se extulit. Hinc

ergo summopere colligendum est, qua pœna mulctandus sit, qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur, q̄ propria non largitur. Audiant hæc diuitum filij, qui suis se opibus neutiquã peccare posse putant, q̄scunq̄ in usus impendant, utpote nec furtonec præda paratis. Vnde si e ut in grauissima peccata nõnunq̄ impingant, diu bonorum acceptorũ immemores, dominũ huius beneficij autorem nõ agnoscunt. Damnatu est hic diues propter nimitiam animi eius ob huiusmodi fortunæ cõmoda insolentiam, atq̄ q̄ nulla erga proximum miseratiõne afficiebat, & quoniã cum diues erat, peccata sua nõ redemerat elemosynis, neq̄ amicos sibi fecerat ex mammona iniquitatis. Sic sunt, qui uestitu se non posse peccare putant. q̄ si autem omni peccato careret luxuria uestium, nõ adeo p̄ prie hic dominus designasset diuitẽ, qui apud inferos cruciatur, purpura & bysso fuisse uestitum. Nimitius enim uestium apparatus, honorẽ tantum ambit & uanã gloriã, quamobrem & dominus dixit: Qui mollibus uestiunt, in domibus regum sunt, & sapiens ait, In uestitu ne gloriaris unq̄, nec in die honoris tui extollaris. Nanq̄ & Herodes cum regali uestitu amictus loqueretur in cõcione ad populum, & hic illi adclamaret, Vox dei, non hominis, percussit eum angelus domini, & inde corrodebatu a uermibus ad necem usq̄, sicut ad longũ mortis suæ cruciatus describit Eusebius. Sed neq̄ hoc temere commemorat dñs, q̄ iste epulabatur quotidie splendide. raro enim cõuiuia habetur sine pctõ, inquit Gregorius: Quo nomine Iob q̄ tidie deprecabatur dominũ pro liberis suis, ex ordine uicissim conuiuantijs, ut quicquid illi luxuriando delinquerent, ipse orando placaret: cum etiam sint uitia q̄dam quæ agre à gula separantur, qm̄ ex ciborum singulari delectatione resoluitur, etiã cor ad inane gaudiũ relaxat, sicut scriptum est, Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. plerunq̄ etiã multũ loquacitatis & merariæ garrulitatis est in conuiujs, quia tunc impleto uentre effrenis redditur lingua. Vnde & Gregorius dicit diuitem hunc ideo petiisse refrigeriũ linguæ suæ ex aqua apud inferos, q̄ inter cõuiuandum multis modis loquen-

Luce. 16

Gregori.

Matth. 12

Luce. 7.

Ecci. 12

Actu. 12.

Lib. 2. c. 9.

Greg. lib.

1. c. 5. mo-

ral.

Iob. 1

Greg. ori.

Exodi. 32

Gregori.

V in

do & garrido deliquerat, quamnis initio huius euange-
lij non commemoret dominus idipsum. Quando autem
immensa illius pœna ex linguæ cruciatibus designatur,
argumentum inde datur nobis maximi etiam sui peccati.
Quid multa: diues hic talem se gessit, sicut uiri Sodoma,
de quibus propheta dicit, Hæc fuit iniquitas Sodoma for-
roris tuæ, superbia, saturitas panis & abundantia, & ociū
ipius & filiarum eius, & manum egeno & pauperi non
porrigebant. Quando uero diuitiæ & apparatus uestium
pro peccatis computentur, uide homilias de septem pec-
catis capitalibus.

Sezech. 16

2 ¶ Simul cum hoc diuite erat & pauper quidam nomi-
ne Lazarus, quæ sane uoluntas dei est, ut alij diuites, pau-
peres quoq; sint alij: regnumq; cælorum illi mereantur
elemosynis & cultu dei promouendo, si aduersitatib; pa-
rienter sustinendis. Sic sapiens ait, Diues & pauper obui-
auerunt sibi, utriusq; operator est dñs. Nomen mendico
huic erat Lazarus. Ecce quō cognouit etiam ex nomine
illum deus, non sic aut diuitē stolidum. Iacebat ille præ fo-
ribus diuitis. Quare duo iudicia impleuit deus, alterq; di-
uiti, qui excusationem habere nullam potuit, quo minus
eum uiderit, præ foribus diuitis iacuit, quo declarat crude-
lis & impia diuitis parcitas, neq; em dicere poterat, Equi-
dem illū non uidi, nescio in q̄ angulo delituit, mihi eum
cernere nō licuit, nec q̄ ipius mihi miserā significauit.

Prone. 22.

Chryost.

Ad ianuā suā iacuit, expositus conspectui illius siue ingre-
dientis, siue exeuntis: & si corpus uulneribus & hulcerib;
plenu uidere non poruisset, tamen uocem & iulatu non
potuit utiq; non audire. Sic Gregorius qq; Habuisset, in-
quit, forsā aliquā excusationem diues, si Lazarus hulce-
rosus ante eius ianuas non iacuisset, si remotus fuisset, si
eius inopia non esset oculis importuna, sed dum egenum
& hulceratum ante ianuā diuitis & delicijs affluens po-
suit, in una eadem re, ex uisione pauperis nō miserenti di-
uiti cumulu damnationis intulit rursus ex uisione diui-
tis q̄tidie tentatum pauperē probauit. Alterū itaq; iudi-
cium dei fuit super Lazarum, quē ille quotidie probauit,
dum uideret præ oculis suis diuitē tantis diuitijs & luxu af-
fluentem. profecto etenim grauitè hic tentatus est, dum

Gregori.

Ipse omnis boni indigus, cerneret istum in tantis uoluptatibus lasciuientem. **A**ur quantas hunc egenum & hulceribus obsessum renrationes creditis in sua cogitatione tolerasse; cum aspiceret se fame tantum non emorientem, pane etiam carentem, misere ualere ex corpore, propter dolores, famem, frigus & frigus nihil habere: rursus istum nihil desiderare, quod ad quamcumque corporis uoluptatem pertineret. **C**um interim iste quis agrotus, quis famelicus, propter micam de mensa cadentes nihil requireret, & uel summis uotis expeteret, neque illa tamen sibi poterant contingere. **E**stque haec extrema diuitem tum inhumanitas, tum durities, quod perire prius aliquid sinunt, adeo ut etiam canes exhorreant, quam in usum pauperum conferrent. **E**x eorum numero intractabilis & immitis iste fuit diues, nihil commune in hoc habens cum patre suo **A**braam, cum **I**ob & **L**oth, qui nihil duxerunt antequam peregrinos hospitio excipere. **D**iscant hinc mendici, necessaria tantum sibi petere, non cupedias, non uinum: discant reliquias, non delicias, & fragmenta, non oblectamenta querere. **Q**uamuis autem petere huiusmodi delicata non debent mendici, interim tamen eo nil peccant diuites, cum pauperibus maxime agrotis aliquid boni parari sinunt & tribuunt. sic enim **N**ehemias dixit: Ite, comedite pinguia, & bibite mulsum, & mittite partes istis qui non praeparauerunt sibi. **L**ingebant autem huic nostro **L**azaro canes hulcera sua, cuius nec diues miserebatur, neque serui: ei condolent ecce canes, misericordia superiores hominibus. **N**eminem habebat bonus ille, qui sibi hulcera mundasset, sanientemque detersisset, nisi canes. **S**ed adeo mirabiliter hoc uno facto uirtus probatur pauperis, & cumulum sibi diues acquirat damnationis.

Theoph.

Sicut dissimili modo uixerunt diues & pauper, ita inaequale etiam sortiti sunt exitum. factum est, non ut moreretur pauper, & sepulchrum est ab angelis in sinu **A**braam, unde patientia ipsius colligitur. namque si obmurmurator fuisset & blasphemus, neutrum tantum honorem fuisset consecutus & angelorum comitatu stipatus. non decet murmurare mendicos, non deierare, non indignari si diuitum uideant opes & fortunam. nam quicumque hoc faciunt, non statim ut hic **L**azarus, perueniunt in caelum. **E**t uide quod diuersis modis dominus loquitur de morte pauperis & diuitis. de illo dicit, factum est ut moreretur: de

Job. 31.
Sene. 18.
Augu. de
uerbis do-
mini.

2. Esd. 9.

Theoph.

hoc inquit, mortuus est: ratio huius est, quod mors pauperis mors non erat, sed ex morte transitus in uitam, iuxta illud Sapientis, **V**isi sunt oculis insipientium mori, ipsi autem sunt in pace. Lazarus mortuus est, & omnis sua infelicitas desijt, paupertas, hulcera, morbi uno momento finem acceperunt: & quod pro ijs suscepit gaudium, æternum & immortale est. Mortuus inquam Lazarus, delatus est ab angelis in sinum Abrae. **N**olite itaq; contemnere mendicos, pauperes & ægros, nolite spernere creaturam, atq; ideo imaginem dei animam sanctam nolite despiciere. **Q**uis enim despectior Lazaro? quis pauperior? quis deniq; miserior? quoniam nisi extrema mendicitatis fuisset, **C**hristus exemplo illius hic usus non esset. tanta fuit namq; homo inopia & paupertate, ut defuerit etiam corpori suo libitina. uerum quando ditissimus erat anima, multisq; hic uirtutibus redimitus, diuini spiritalibus, magnificentissimam ea parte habuit sepulcrum ex ministerio angelorum, post tantam infelicitatem exactaq; uitæ ærumnas deportatus est ab angelis in sinum Abrae: ecce

Chrylost.

non sufficiebat ad portandum pauperem unus angelus, sed propterea plures ueniunt, ut chorum læritia faciant, gaudet unusquisq; tantum onus tangere, libenter talibus oneribus pregrauant, ut ducant homines ad regna cælorum.

Discamus hic etiam nosmet commendare in custodiam & tutelam angelorum, illosq; deprecari quatenus & nos exutos corpore deferre dignentur in uitam æternam. **O** enim uos beati & sanctissimi spiritus, commendatos etiam nos uobis haberote homines miseros, & defunctos deducite in æterna gaudia, ubi conciuues uestri facti, angelorum ruinas suppleamus. **S**edulo recogitemus istud magnificentum sanctorum angelorum officium, inde enim colligimus quantum sit illorum de nobis gaudium, si bene pieq; uiuamus. **C**ontra omni ista læritia priuamus eos peccatis nostris, iuxta illud propheticum, **A**ngeli pacis stebant amare. **C**ogitemus q; sedulo adstant nobis illi administratores spiritus, missi in obsequium eorum quibus hæreditario debet uita æterna. **Q**uo autem deportarunt eum in sinum Abrae, non ait iuxta, sed in ipsum sinum Abrae, cur autem? ut illum palparet & refocillaret, atq; ut clementissimè per sinu suo lo

Luce. 15
Isaie. 33

Heb. 1
Chrylost.

non ait iuxta, sed in ipsum sinum Abrae, cur autem? ut illum palparet & refocillaret, atq; ut clementissimè per sinu suo lo

ueret. **C**uius modi aut sinus hic fuerit, docet **Augustin** cū ait, **N**on est quod usq; adeo desperes, ut arbitreris corporeum sinum unius hominis, ferre tot animas. Si errare pueriliter non uis, sinum **Abrae** intellige remotam sedem quietis atq; secretum, ubi est **Abraam**: & ideo ab eo dicta, non q̄ ipsius tantum sit, sed quod ipse multarum gentiū pater sit, quibus ad imitandum fidei principatum p̄posito situs est. In summa sinus hic limbus ipse est, in quo patres illi ante aduentum **Christi** detinebant: plane hic locus, de quo dicimus in symbolo, **Christum** descendisse ad inferos. atq; de eo alibi inquit **Augustinus**, **N**on absurde credi uidef, antiquos etiam sanctos, qui uenturi **Christi** tenuerunt fidem, locis quidem à tormentis impiorum remotissimis, sed apud inferos fuisse, donec eos sanguis **Christi** ad ea loca descendēs erueret.

li. 20. ca. 15
de ciui. dei

Ipsium non paulo dilucidius expressit **Gregorius** cū ait, prius antequam redemptor noster morte sua humani generis p̄nam solueret, eos etiam q̄ cælestis patriæ uias secuti sunt, post egressum carnis, inferni claustra tenuerunt, non ut p̄na quasi peccatores plecteret, sed ut in locis remotioribus q̄scerent, quos ab ingressu regni reatus primæ culpæ p̄hiberet. & lib. 12. cap. 7. quia ante aduentū mediatoris dei & hominis, omnis homo, quamuis munda p̄batæq; uitæ fuerit, ad inferna claustra descendit. **N**ec tamen ita iustorum animas ad infernū dicimus descendisse, ut in locis p̄nalibus tenerentur, sed esse superiora inferni loca, esse alia inferiora credēda sunt, ut in superioribus iusti requiescerent, & in inferioribus iniusti cruciarentur. Porro cū qdam ex neochristianis in disputatione **Bernēsi** nouis arteribus etiā limbū patrū ausus sit impugnare, ē qd̄ hic aliq̄ scripturæ locos adferam p̄ limbo patrū. **E**cce **Jacob** ad filios suos dixit, **D**escendam ad filiū meū plorās in infernū, non utiq; damnatoris, qd̄ hominis despari fuisse, sed in limbū patrū. **E**t inde, **D**educetis canos meos cum dolore ad inferos. **I**n hoc limbo orauit **Iob**, quando dixit: **I**n tenebris orauit orationem meam, ex hoc limbo liberauit dominus animas patrum, sicut in spiritu dei uidet propheta, dicens: **E**duxisti in sanguine testamenti tui uinctos tuos ex lacu, in quo non est aqua. hæc illa ca-

li. 4. mo.
ral. c. 32

Limbus
patrū.
Gene. 27.
Gene. 42.

Zach. 9.

priuitas sancta est, quam captiuam secum in caelum deduxit dominus, autore Psalmista, & testantibus quoque Petro & Paulo. Quod igitur nos communiter limbum dicimus, id hic dominus sinum uocat Abrae: sinum quidem, quod in eo animae patrum congescebant, sicut Ambrosius ait Lazarum in Abrae gremio, quasi in quodam sinu quietis & sanctitatis recessu locatum, ne uel presentium rerum uoluptate titillati in peccatis perseveremus, uel fastidio & molestia uicti, grauitatem laboris exhorreamus. Sinum autem uocamus Abrae, partim ob illam quam August. habet rationem, partim eo quod Abraam primus extitit, cui promisit dominus benedictionem omnium populorum in semine suo. in hac scilicet tum promissione tum benedictione sustinuerunt sancti patres, firmiter sperantes & expectantes quando tandem impleteretur ista promissio, ut iam merito limbus iste sinus dicatur Abrae, est autem ille nunc sanguine CHRISTI plane euacuat, dirutus & contractus, iamque porro non in limbum commigrant animae beatorum, sed euolant in sinum CHRISTI, felicitatem & uitam aeternam: cuius nos quoque confortes faciat, qui est benedictus in secula. Amen.

HOMILIA SECUNDA DOMINICA SECUNDA A FESTO PENTECOSTES.

Considerate obsecro charissimi, quale par hominum coniungit hic dominus, diuitem committit cum paupere. Magna inter utrumque diuersitas uitae, unde maius conuecturum est etiam mortis discrimen. mortuus enim est Lazarus & ab angelis deportatus in sinum Abrae, scilicet limbum patrum ante CHRISTI aduentum & passionem, qui nunc transmutatus est in regnum caelorum, in quo sancti constituunt in mansionibus a Christo sibi paratis, qui sinus & amplissimus & capacissimus est, quoniam omnes tum angelos tum homines sanctos recipit, testante propheta: **O** Israel, quam magna est domus domini, & magnus locus possessiois suae. **E**ssetque iam sinum Abrae regnum caelorum, patet ex uerbis illis domini: Multi uenturi ab ortu & occasu solis, & recumbent cum Abraa, Isaac & Iacob in regno caelorum.

Psalm. 67
 Actuum. 2.
 Coloss. 2.
 Ambrosii.

Augustin.
 Sene. 22.

Johan. 14.

Bar. 3. 5.

Matth. 8.

Mortuus autē est & diues, atq; sepultus est in inferno. Ecce mortui sunt ambo, sed alter tñ suscipiit angeli, alter; tormenta manēt; alter defertur manibus angelorū in sinū Abraa; alter nil prater cruciatus expectat. Mendicus portatur in sinum Abraa; diues in infernum detruditur. O mortem inaequalem, o inaequalem exitum, o quam dissimile utrunq; diuersorū. Mortuus est diues, mortuus inquā, quacunq; parte expendas, mortuus est animo per peccatum, sicut de uidua inq; Paulus, quod quē uiuit in uoluptate, mortua est. Mortuus ē & naturaliter, separata anima à corpore, & forte (propter peccatum) ante decursum uege naturae spatium, secundum illud Dauidis: Viri sanguinū & dolosi non dimidiabunt dies suos. Ad hęc mortuus q; est morte infernali, æternis iam deputatus supplicijs. Est em̄ hęc triplex mors damnatorum, quod moriuntur in gratia, natura, & gloria dei, pro qbus eis pctūm, mors & inferi contingunt. Atq; hoc illud est, quod dolēter ex clamat Iohannes: Væ uæ uæ ijs q habitant in terra, ita erit am uē diuiti huic, qm̄ sepultus est in inferno, q locus, qd̄q; cœmeterium est eorū q diaboli sunt; quacunq; autem Christo gaudent parochio, cœlesti donantur beatitudine. Diues ergo sepultus est in inferno, non quod ibi sit diues apud inferos, ubi & pauperior & miserior est quā unquam fuerit Lazarus super terram, teste Iob, Diues cum dormierit, nihil secum auferet; aperiet oculos suos, & nihil inueniet. cui accedit etiam alter testis fidelis Dauid, in quies: Dormitauerūt somnum suum & nihil inuenerūt omnes uiri diuitiarum in manibus suis. Iste igitur qui hic in summo rerum omnium uixit affluxu, iam miserimus est & sepultus in infernū. laute uixit semper, uestitus est splendide, sed respice finem. Ecce sepultus est in infernū. Aut nōne uerus est Iob, q enumerata malorū hoim uoluptate cōcludit, qā ducūt in bonis dies suos, & in pūcto descendūt ad infernum? Et hic quidem finis atq; exitus est fastuosorū & superbientium diuicium, iuxta illud Isaia, De tracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum. subter te sternetur tineas, & operimētū tuū erūt uermes. Ecce quāta res; ut cissitudo, q̄ mirabilis cōmutatio purpura & byssi in sīamas & tormēta. Neq; erat quod adderet

1. Tim. 8

Psalm. 54

Apo. 8

Iob. 27

Psalm. 57

Iob. 11

Isaie. 24.

dominus qui eum sepelierit. in infernum enim quum sit sepultus, constat id ira ministerio factum demonum esse, ut Lazarus in sinu Abrae deportatus est comitatu angelorum. Usq; adeo mors peccatorum pessima est: & qui oderunt iustum, delinquent.

- Psalm. 33.** Sepultus autem in inferno diues, eleuatis oculis, uidit Lazarum in sinu Abrae. unde Chrysostr. eum dicit factum hoc in ueritate sic esse, neq; tantum parabolam existere, quum parabola sit ubi exemplum ponit, & nomina tacent. Verum quia hic nomina exprimunt Abrae, Lazari, Moysis, ideoq; oportet & istum uerum Lazarum fuisse. at quis fuerit Abraam, satis nobis Geneleos testatur historia. de Lazaro nihil certi constat, nisi quod ex hoc euangelio liquet, tamen idem ille qui Abraamum condidit, etiam Lazarum creauit. Diues eleuat oculos suos in tormentis, ut uideret Lazaro a longe. quem, quum uiueret, uidere noluit praeforibus iacentem. quae communis peccatorum infelicitas est, ut quam diu peccant, nil uideant, & post peccatum denique aperiant oculos eorum: id quod in primis parentibus nostris est uidere, qui tum demum quum comedissent de ligno uetito, aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt nuditatem suam: ita plane contigerat etiam huic diuiti, cui oculos, quos clauerat peccatum, aperuit poena. Verum ista oculorum eleuatio non de oculis est intelligenda corporis, quod iam erat sepultum in terra, expectaturus die iudicii: sed ita, quod eleuauit oculos mentis, & illis uidit Abraamum. Sic igitur in maximis tormentis constitutus diues, solum adhuc liberum habebat oculorum suorum obrutum, quo alterius poterat inspicere gaudium. neque tamen sibi in commodum, sed ut dum alterius gaudium consideraret, quo ipse carebat, maiorem inde poenam haberet. Quae ratio est quare deus permittit etiam damnatos uidere electos, & in die iudicii aspicient isti Christum quocumque, sed ad immensam quam inde colligent poenae maioris acerbiteratem. Sicut dominus, inquit Theophylactus, eiecit Adam collocauit eregione paradisi, ut continuo aspectans, clarius sentiret a quantis bonis excidisset: ita etiam huic diuiti ob oculos posuit Lazaro, ut uideret quanta bona amisisset, dum immitis adeo & durus fuerat in pauperem. Chrysostr. quocumque hic expe-

dit illud, quod dicit in tormentis, non in tormento, quoniam totus erat in tormentis. Et sicut diues ille tristatus est, conspicatus Lazari in tanto gaudio: ita uicissim Lazarus gauisus est, uidens tormenta diuitis, non quod uel hic Lazarus uel quisquam alius sanctorum gaudium concipiat de tormentis & penis in se, sed ga tantum hic quoque diuina relucet iustitia, & manifestat gloria dei, iuxta illud domini ad cæcum: Neque hic peccauit, neque parentes, sed ut manifestet gloria dei, sicut ad longum ista uerba explicat Gregorius. Patres hic triplicem expendunt & pertractant uicissitudinem seu commutationem status huius diuitis. **Johan. 9.**
Gregor. 7.
 Primū enim in sublimi erat Lazarus, & diues in imo constitutus, quamobrem erat quod suspiceret in altum: cum econtra diues in hac uita sedebat in sublimi aula & sella magnifica, pauper autem præ foribus iacebat contemptus omnibus. Fieri autē sic, ut in isto seculo omnia contrario modo eueniant, testat & Sapiens, iacebunt mali ante bonos, & impij ante portas iustorum. Deinde diues hic in summa uoluptate uixit, Lazarus uero in extremis doloribus. **Proue. 14.**
 Ad quoque iam uersum est, nam mutata uice, diues in tormentis cruciatur, Lazarus in sinu Abrahæ lætus exultat, sicut dicit Isaias, Serui mei comedent, uos autē esurietis: & serui mei bibent, & uos sitietis: & serui mei lætabunt, & uos confundemini: & serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & uos clamabitis præ dolore cordis, & contritione spūs ululabitis, & dimittetis nomen uestrum in iuramentū electis meis. **Isaie. 65.**
 Ad hæc Lazarus in hac uita mendicabat ex diuite micas panis, isthic diues medicato petijt ex Lazaro guttam aquæ: sicut autē hic non exaudiuit diues Lazarus, ita illic mendicus quicquid diuitem non exaudiuit, iuxta illud Salomonis, Quicquid obturat aurem suam ad clamorem pauperis, iterum clamabit etiam ille, & non exaudiet. **Proue. 28.**
 Moueant hæc diuites omnes, ut misericordes & mites sint pauperibus. Commendatos sedulo sibi habeant pauperes domesticos, cogitent & illos creatos ad imaginem dei, atque nobilem habere animam: & forte istos sublimiorem habere in celo sedem ipsi, quæ hic sibi uident magnifici & splendidi. Credant certoque sciant, quicquid hic dederint pauperibus, Christum irremuneratum non dimissurum. Vicissim quæ-

quis misericors non est erga pauperes, nō it se quoq; misericordiam nō consequuturum. Estote igitur liberales, & pauperibus affatim date eleemosynam. nihilo em̄ minus ex hoc habebitis, Quin potius superabundanter retribuet uobis dñs deus. Estote, inquam, misericordes, & misericordiam consequemini.

Matth. 5.

3. ¶ Quum ergo diues sic uideret **Abraamum** & **Lazarum** à longe (quamuis sit hic dubium quibusdam, an damna ti uisuri sint beatos etiam post iudicium extremum, quū dicat pphera, Auferetur & tolletur iustus, ne uideat gloriam dei) Et quod **Abraamum** uidit, factum est ad magnū merorem ipsius, quādo ille hospitalis fuit & liberalis erga pauperes. Quo nomine dicit & **Paulus**, Hospitalitatis & benevolentiae nolite obliuisci. per hanc enim placuerunt quidam deo, angelis hospitio receptis. Diues autem hic plane illiberalis fuit erga pauperes, qui & **Lazarum**, quem uidere dum uiueret, noluit prae foribus iacentem, tandem uidit in sinu **Abraae** à longe: unde exemplum nobis datur & argumentum certum, quod post hanc uitam omnes conspectui nostro sistentur, quoscunque hic offenderimus. **Abraam** pater hic fuit pauperum, atque ideo illic in sinu suo gestauit **Lazarum**. clamauit igitur diues, **Pater Abraam**, miserere mei Clamauit inquam, neque id temere. siquidem magnae poenae uocem quae magnam reddebant, ipsōque adeo clamore animi sui poenam, more humano declarabat. sic **Baruch** ait.

Hebr. 13.

¶ Anima in angustijs, & spiritus anxius, clamat ad te. Neque uero etiam hic clamor corporaliter accipiendus est, sed secundum illud ardens animi sui desiderium (scholis interim relinquamus ista, quomodo angelus uel spiritus cum altero loquatur) quod **Abraae** significabat. Quae ris autem, quur **Abraamum** in clamauit pro mittendo **Lazarum**, & nō ipsum potius perierit **Lazarum** uenire: **Theophylactus** respondens ait, Quoniam confundebatur fortassis, existimans forsitan & **Lazarum** uindictae audiu, & ex suis causis iudicabat illum. Si ego in tanta felicitate contempsi illum, & neq; micas ei communicau, nō auerget, ut mihi iam beneficium concedatur.

Chrysof.

¶ Pater, inquit, **Abraam**, miserere mei. Vnde colligi-

Baru. 3.

¶ Pater, inquit, **Abraam**, miserere mei. Vnde colligi-

Theoph.

tur diuitem hunc Iudæum fuisse, qui patrem agnouerit
 Abraam. uere enim pater suus erat natura, sed si meri-
 tum aestimes, patrem ille habebat diabolum. **Miserere**
 mei. **Oh** quàm serò sapiunt Phryges. sera nimis & tarda
 hæc fuit pœnitentia uirginum satuarum, clamantium,
 Domine domine, aperi nobis. uerum nō agnouit ille eas.
 Pater Abraam, dixit, ut hoc placido nomine permoue-
 ret eum, iuxta istud propheticum: **Aut** obliuisci ne po-
 test mater filij sui, ut non misereatur eius? **Nō** rat utiq;
 misericordiam Abraæ diues, qui etiam pro malis rogaue-
 rat deum, sicut sexies orauit pro Sodoma & Gomorrha:
 exauditusque fuisset, si modo in quinque ciuitatibus ho-
 mines bonos inuenisset decem. Pater Abraam, ait, mi-
 serere mei. pœnitentiam iam tandem agit eo loco consti-
 tutus, quo nihil reliquum erat pœnitentiæ, quoniam in
 inferno, ait Dauid ad dominum, quis confitebitur tibi?
Miserere mihi. Ecce misericordiam inclamat, q ipse pau-
 perum noluit misereri. Verum iudicium sine misericor-
 dia. Inquit Iacobus, erit illi, qui non fecit misericordiam.
 idipsum expertus est sane hic diues, qui si misericordiam
 à deo impetrare uoluisset, antea misereri debebat pau-
 peris, iuxta illud quod dixit dominus: Nonne ergo oportuit
 & te misereri conferui tui, sicut & ego tui misertus
 sum? Attendite etiam hic quod dicit Chrysostomus di-
 uitem hunc non recte orasse. ait enim. Nescio an eius qui
 in inferno est ualeat misereri. Creator creaturæ misere-
 tur suæ. Vnus uenit medicus, qui sanaret morbos, alij sa-
 nare non poterāt. Vult hic sanctus pater, proprie loquē-
 do, sanctos nostri non misereri, sed solū deū. Quò facit il-
 la continua praxis ecclesiæ, quæ in letanijs quum princi-
 pio diuinam implorat opem, concinit: Pater de cælis de-
 us, miserere nobis: fili redēptor mūdi, deus, miserere no-
 bis; spūs sancte deus, miserere nobis. deinde quū ad uirgi-
 nem matrem & alios sanctos descendit, nō iam ampli-
 us canit, miserere nobis, sed ora p nobis. Nūc itaq; audite
 orationem diuitis. **Mitte** Lazaz, ut intingat extremum
 digiti in aquam, & refrigeret linguam meam, q̄a crucior
 in hac flamma. **Mitte**, inquit, Lazarum. Hoc nonnulli tri-
 buūt malitiæ diuitis, q̄ si nō petierit ad Lazaz; uenire, sed

Matth. 25

Isaie. 45.

Genē. 19

Psalm. 6

Jacobi. 2

Matth. 18

Chrysost.

ut Lazarus ex regno descenderet ad istū in flammā ignis ex sede magnifica in lacū inferni, & loco requietionis sanctæ in locū supplicij. Chrysostomus ait etiā hāc diuitis petitionē stolidam fuisse. siquidem Abraam suscipere tantū potest, mittere non potest. sunt qui putent etiam temerariū nimis fuisse istud, quod hic petijt, dū illū sibi mitti postulauit, cui tam duriter impius fuerat. Deinde petit extremum saltem digiti illius intingi in aqua. Vide, inquit hic

Chrysost.

Chrysostomus, conscientiam peccatoris, non totum audeat petere digitū. Hinc fratres colligite, quanta sit distinctio seueritatis dei. Diues enim iste qui hulerat o pauperi, mēsa suę uel minima dare noluit, in inferno positus usq; ad minima quærēda peruenit. nam & guttam aque petit, qui micās negauit; in hac uita intueri illum non poterat, cuius nunc extremum digiti petit.

Chrysost.
Gregori.

Chrysostomus, conscientiam peccatoris, non totum audeat petere digitū. Hinc fratres colligite, quanta sit distinctio seueritatis dei. Diues enim iste qui hulerat o pauperi, mēsa suę uel minima dare noluit, in inferno positus usq; ad minima quærēda peruenit. nam & guttam aque petit, qui micās negauit; in hac uita intueri illum non poterat, cuius nunc extremum digiti petit.

Chrysost. Tandem ostendit quid cum aqua hac agar, nihil ut refrigeret linguam: Ecce ubi peccatum, ibi & pena est. multa ille insolenter & stolide eloquutus fuerat. Minimum in homine membrum lingua est, sed omnium maxime nociuum, sicut pulchre Iacobus arguit, quamobrem in lingua maxime torquet. Atq; hęc sunt gulę commoda, hęc cilla sunt lucra, hęc temerarię loquacitatis gaudia sunt. Quia em̄ abundare in conuiujs loquacitas sollet, is q̄ male conuiuatus dicit, apud infernum grauius in lingua ardere perhibetur, ait Gregorius. Verum sicut

Gregori.

antea de clamore diximus, ita hic quoq; sciendum est, quia em̄ utriusque anima a corpore iam erat segregata, & hic diues linguā corporalem non habebat, & Lazarus ille huiusmodi digito carebat, figuratim itaq; intelligenda hęc sunt in hunc modum, quod ibi uirtutes animę accipiunt: & auxiliatrix q̄den. illa per digitum, quoniam sentiens flammam ignis diues loquacitatis suę penam, linguam istud ipsum appellauit. (uide si placet, August. in quaest. Euang. lib. 2. cap. 38. & de orig. animę & de contemptu mundi) Quum itaq; cruciaret in flamma, auxiliū petit & recreatiōem linguę suę, qua uoluptuarios & deliculos prægustauerat cibos, qua honorem & famam præceiderat proximis suis, ut iam merito illa primum statim affigeretur, petēs aquam sibi dari, sed frustra. iam em̄ illam

Augu. 21.
ca. 10. de
ciuit. dei.

plus mille & quingentis annis petijt, neq; dum impetrauit
 in hęc usq; diem, iuxta illud Sapientis: Qui tribuit paupere
 ri, non indigebit: & q; contemnit rogantem, defectum pa
 riet. Et qd mirum obsecro, quod sancti dei hoies mūdum
 ludo comico seu tragico conferunt, ipsumq; uocant the
 atrum dei? **Ecce em̄ personati sumus in mundo plerique**
 omnes: hic habitum gestat regis, ille personam diuitis ge
 rit: iste figuram senis, alius pauperis formam habet: dūq;
 personam qsq; suam gerit, non facile discernes diuitem a
 paupere. **Quam primum autem aduespera scit, & peracto**
 ludo uestes qlibet mutuatitias atq; adsumptas deponit, tū
 demum apparet, qualis qsq; fiet. **Ad eundem plane mo**
 dum quam diu personati ingredimur in hoc mūdo, egre
 gie laruari mūdanis honoribus & qbuscunq; conditioni
 bus, iudicare nemo potest q; qualesq; simus: quum autem
 uesper aduenerit ille mortis, tūc deniq; abiectis personis
 pomposis opum & gloriae, apparet q; uere sint diuites,
 q; pauper & inops, q; gloriosus aut inglorius. **Deum im**
 mortalem, inclinata tūc die quotusq; pauperculus prin
 cipes præcedet: quam multos etiam principes anteibunt
 n̄, q; hic fuere pauperrimi & pro miseris habiti sunt, pro
 ut qsq; se in operibus bonis exercuit sedulo? **Aut nonne**
 puras plerosq; mendicos uenturos in cælum, & q; hic pur
 pura & serico amicti fuerūt, ex calido lecto adhuc calen
 tes commigraturos ad infernum? **O em̄ admirandam il**
 lam mutationem dextere excelsi. **O quam durum est istud**
 sapiētis, quod potētes, qui magistratu suo abutuntur, po
 tenter tormenta pariētur. **Sed nos iā corde & ore orem⁹**
 dominum, ut cor mite nobis cōcedere dignetur erga pau
 peres suos, quaten⁹ dū nos eis misericordiam exhibemus,
 uicissim quoq; misericordiam cōsequamur a domino deo
 post mortem nostram: unde deinceps etiam anima nostra
 a sanctis angelis subuehatur in sinum **Abrae**, in gaudia
 felicitatis æternæ, Amen.

Proue. 24

Dundus
theatrum
dei.

Psalm. 76

Sapient. 6

Matth. 5.

HOMILIA TERTIA SVPER
 euangelio dominicæ secundæ post
 serias Pentecostes.

X

Mendicus ille Lazarus mortuus ecce est, ab angelis deportatus in sinum Abrae. Mortuus est & diues, atq; sepultus in inferno. quum clamaret, pater Abraam, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti in aquam, & refrigeret linguam meam, audiuit illud uticissim ex Abraam: Fili, recordare quia recepisti bona in uita tua, & Lazarus similiter mala. Iam autem ille consolatur, & tu torqueris. O quam benignus fuit & mitis huic damnato Abraam, dum non adgressus est est duriter, neque auarum, neque crudelem, neque immitem, neque impudentem, sed filium appellauit, qui mores suos imitatus non erat. unde docemur afflictis non addere afflictionem, dicit enim & sapiens, Animam humiliatam ne turbaueris. Quauis etiam id ipsum nomen filii, plurimum doloris conciliauit diuiti, quod in hoc cogitare poterat, quantum bonorum amisisset, ad quae ex Abraamo natus fuerat: & quae per gratiam adeptus esset, si uitam Abrae moribus representasset.

Theoph.

Ecci. 4.

Gregori. Recordare quia bona recepisti in uita tua, unde constat, autore Gregorio, & hunc diuitem aliquid boni habuisse, ex quo in hac uita bona receperit. Vsq; adeo etiam mitis & misericors est deus, ut etiam opera bona peccatorum, quae tantum in commune bona existunt, irremunerata non sinat. Inde est quod sepe numero mali tantum felicitatis habent. nam quum boni quid faciant, recipiunt mercedem, iuxta illud euangelicum: Reperunt mercedem suam. Sic Augustinus dicit, deum Romanis tantum dedisse potestatis & dominii, atq; adeo uniuersi orbis monarchiam propter uirtutes eorum: quoniam naturaliter loquendo, bonis moribus & uirtutibus semper studuerunt. Idem nobis etiam scriptura testatur de Nabuchodonosore, qui, quia mandatum domini impleuit aduersus Tyrum & exercitum suum, nec aliquam inde accepisset mercedem, dixit dominus ad prophetam: Ecce ego dabo Nabuchodonosor regem Babylonis &c. Dedit ei terram pro eo quod laborauerit mihi. Ecce hic dominus Nabuchodonosori uictoriam promittit aduersus regem Aegypti. Estq; haec quidem infelix felicitas, breui potiri uoluptatula, & hinc damnari in perpetuum, nec

Matth. 6.

Aug. li. 5.

c. 12 & 15.

de ciui. dei

Iezec. 29

quisquam ex hac fortuna est odio prosequendus, qui tan-
tuli gaudij pœnas inde luet æternas. Estq; hæc magna
ratio, qua boni murmurare non debeant aduersus malos,
quum uident illis feliciter omnia, sibi uero nihil ex no-
to succedere. Quis enim cognoscit arcana iudicia dei?
quis rationem scit, quur hoc aut illud faciat deus? quid
enim si sic illum remuneret, ut diuitem istum? **Gregori⁹**
Recepisti bona in uita tua. Quæ sententia, ut ait **Gregorius**,
pauore potius indiget quàm expositione. Nam quicun-
que munus aliquod temporale recepit, merito metuat,
ne forte hoc in retributionem meritorum suorum illi iu-
stus largitus sit iudex, ut tandem æterna careat remun-
eratione. Ideoque exclamo ad uos potentes, & qui flore-
tis in fortuna, timete deum, ne dicatur uobis, **Euge, bo-
na recepistis in uita uestra.** Legitur, sanctum **Ambrosi-
um** diuertisse apud quendam, qui quondam suus fuerat
discipulus: ipsumque interrogasse, **Sarin' omnia salua?**
quum autem responderet ille se in summa rerum omni-
um felicitate uigere, floridum totum, citra omnem ad-
uersitatem, non secus atque illum felicem & fortuna-
tum uirum apud **Dauidem**, subiunxit ad hæc **Ambrosi-
us**, & dixit ad suos: **Aufugiamus celeriter hinc.** neque
enim hic habitat deus, ubi fortuna est tanta. statimque
ut abiit **Ambrosius**, uidit ignem cadere de celo, & to-
tam illam consumere domum. Neque tamen per hoc
exterritos uos uolo, charissimi: neque quod dico, sic di-
scum existimetis, quasi quicunque huiusmodi dona ha-
bent ex deo, diuiri huic sint sociandi. Multi sancti uiri
diuites fuerunt. diues exiit **Abraam**, diues **Isaac**, di-
ues & **Iacob**, opulentus **Iob**, fortunatus etiam **Dauid** &
alii complures. sed hoc unum dico uobis eo, ne in fortu-
nis uestris superbiatis elati, neque in magnis opibus opera
bona intermittatis. Quin magis semp deũ timete, illũ co-
lite & præ oculis habete, ut rursus hic felicitatem uobis &
isthic gloriã largiat æternã. Multũ hic ponderat **Chryso-
stomus**, q̄ **Abraã** dixit, bona tua, (sic em legit) qm̄ bona
illa sua uera esse putabat, quæ ramẽ uera non erant: & in-
terim ista quæ bona arbitratus est esse, recepit in uita,
Lazarus aut̄ similiter mala. Semp itaq; archetypũ hñc **La**

zarum præ oculis habeamus, siue nos premunt morbi, uel dura uexat egestas, siue frigus urget, seu fames molesta est, aut quæcunq; tribulatio grauat. Gaudeamus in hoc, omnemq; illam aduersitatem offeramus deo patientes simul & sperantes, quod receptis malis istis, rursus cum Lazaro refocillabimur. Quæ etiã efficax est medicina in omni aduersitate. Tantum memento te istorum uerborum Abraam, Lazarus mala recepit, nunc autem consolatur. Ecce non malit beatam illam & felicem Lazari infelicitatẽ sustinere, quã omnes istas possidere diuitis opes? ille enim ad momentum male habuit, & nunc æterna potitur felicitate: & hoc illud est quod ait Paulus, id enim quod in præ-

2. Corin. 4

senti est, momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis, non contemplantibus nobis, quæ uidentur, sed quæ non uidentur.

2. ¶ Aliam iam porro rationem proponit Abraam, quod chaos magnum sit inter utrumq; ita ut neuter ad altere peruenire possit. Quibus uerbis designare ille uoluit, etiã corporaliter chaos magnum esse inter bonos & malos, interstitium immensum, uel ut Emserus felicis semper memoriæ uoluit, uoraginem & hiarum, atq; caliginem horrendam. Et spatium quidem istud firmatum est graui seueratq; diuini iudicij sententia. Segregatio autem illa huiusmodi est, quod deus malos indurauit, bonos confirmauit, ita ut non peccare amplius nequeant, illi bene operari non possint. hoc est ergo quod dicit, Nemo a nobis peruenire potest ad uos, neq; a uobis ad nos. Hoc etiam est quod

D. Emse.

Ambrosi. Ecces. 11

Ambrosius inquit, Post mortem nequeunt merita immutari, sed quocunq; ceciderit lignum, ibi iacet, siue ad austrum, siue ad aquilonem. ut iam nihil sit, quod somniant Origenistæ fore aliquando, ut oēs etiã damnati saluent. uere enim dixit Propheta, quia ignis eorum non exstinguetur, neq; uermis morietur. Vnde & Theophylactus, obseruat, inquit, locum hunc contra Origenistas, dicentes quod tempus erit quo finientur impiorum supplicia. Ecce enim addimus Abraam dicentem, quod non qui uolunt hinc ad uos, uel illinc ad nos transire, non possunt. Abraam sane fide dignior est quã Origenes, semel diuisit deus inter eos.

Itaq; vlt. Theoph.

qui finaliter uel boni uel mali sunt & permanferunt, iāq;
res aliter obtineri aut immutari non potest: Ego, inquit, **Exodi. 8**
sum dominus, egoq; ponam diuisionem inter populum
meum & tuum. Auditis quidem omnes euangelium hoc
auribus, metuo autem ne non satis percipiatis corde. equi
dem pro me ipso curam gero, ne quod uobis ore procla-
mo & prædico lingua, non ita ut decet, constanti animo
recolam. Aut quis est tam obfirmato animo, qui non ex-
horrescat, torusq; tremat penas audiēs infernales, & æter-
nas & nunquam desituras, & recreationem non admissu-
ras: Cave tibi, caue inquam & sedulo tibi prospice, ne huc
aliquando peruenias caprius, quisquis iam uinculis pec-
catorum constringeris. Tuque adeo nostri miserere, mi-
sericors & miserator domine. **C**æterum prudens Abraæ
responsum hic mihi considera. primum enim rationem
adsignat diuiti, quur illum adiuuare non debeat, quoni-
am bona sua receperit in uita: deinde quod nequeat eum
iuuare, quum chaos intersit immensum inter utrunque.
Quamobrem & Gregorius dicit, **Gregori. 9**
iustorum animæ quā-
uis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, iam
tunc autoris sui iustitiæ coniunctæ, tanta rectitudine
constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione mo-
ueantur.

¶ Vult dicere, in se non placet eis utique pœna damna-
torum, uerum quando conformes sunt iustæ & æquissi-
mæ uoluntati dei: uidentque hęc etiam iustitiam reluce-
re diuinam, & cogitant in hoc misericordiam quoq; dei,
qua ipsi à supplicijs tantis sunt præseruati, nihil condo-
lent damnatis: quin potius interueniente iudicio iusti-
tiæ diuinæ, gaudent, uidentes ut iudicant. **Psalm. 57.** Sicut ergo ex
præscripto iustitiæ nemo beatorum peruenit ad damna-
tos, ita uicissim nullus damnatorum uenit in cælum ex
innata malignitate, in qua adeo sunt indurati, ut sic ode-
rint deum, ut nolint esse cum illo. sed & quia superbia eo-
rum qui oderunt deum, ascendit semper: isti magis uel-
lent grauiores adhuc pœnas perpeti, quàm ut penitenti-
am agerent. sic etiā, testate Iohanne, & homines blasphe-
marunt nomen dei, habentis potestatem super has plagas,
neq; egerunt penitentiam, ut darent tibi gloriam. **Apoc. 16.** **N**ō de

sinunt isti blasphemij lacessere deum. nunc enim blasphemant deum patrem, qui eos creauit: nunc filium, qui eos redemit: nunc spiritum sanctum, qui super eos fusus est in baptismo. Usque adeo magnum chaos interest obfirmatum inter beatos & damnatos,

3. **Sequitur:** Rogo autem te pater, mitte in domum patris mei. **O** hominem ineptum, si patrem iam profiteris **Abraam**, cur non antea **Lazarum** cognouisti fratrem, ut illi misericordiam exhiberes, & eadem nunc quoque tibi non negaretur? Sed uide hic peruersitatem, si pater est **Abraam**, quomodo dicit, mitte in domum patris mei?
- Chrysost.** Atqui quam sapit piscator ictus, tam iste in supplicij sensum alienae infelicitatis capit, nam qui prius **Lazarum** despexerat anre pedes iacentem, nunc aliorum absentium curam gerit: atque cum ipse grauiter torqueretur, a longe etiam fratrum supplicia cernit: & qui pro se impetrare nihil poterat, ad alios conuertitur, petitque ut **Abraam** **Lazarum** mittat in domum patris sui.
- Theoph.** At qui quam sapit piscator ictus, tam iste in supplicij sensum alienae infelicitatis capit, nam qui prius **Lazarum** despexerat anre pedes iacentem, nunc aliorum absentium curam gerit: atque cum ipse grauiter torqueretur, a longe etiam fratrum supplicia cernit: & qui pro se impetrare nihil poterat, ad alios conuertitur, petitque ut **Abraam** **Lazarum** mittat in domum patris sui.
- Augustin.** ¶ Sanctus Augustinus dicit, **Lazarum** ille petit mitti, quia sensit se indignum, qui testimonium perhiberet ueritati: & quia non impetrauerat guttam aquae, multo minus credit se laxari posse ab inferno ad praedicationem ueritatis. Neque uero simpliciter ex mortuis quemcumque, sed **Lazarum** mitti cupit, ut uideant eum coronatum, & in gloria & incolumitate, qui uiderant eum prius contemptum & infirmum: sicque futurum credidit, ut esset eis testis fidelis & certus, cuius exemplo mouerentur, & conuersi a uia sua mala non uenirent in istum locum tormentorum, sed ad **Lazarum** pertingerent in sinum **Abraae**. Vide autem insignem diuitis huius malignitatem. non enim ait: Mitte **Lazarum** ad fratres meos, ne meo exemplo, modo & more uiuentes offendant deum, quin magis de praeteritis peccatis poenitentiam agant: sed tantum ne ueniant in locum istum tormenti, sicque non faciebat hoc in laudem & gloriam dei. Conclusionis loco est quod obseruamus hic importunitatem diuitis, qui tot uerbis inaniter & frustra sanctum patrem defatigare ueritus non est. Deinde uide etiam iniquitatem hominis, quoniam qui antea cum fratribus suis recufauerat **Lazaro** dare micas panis ex meo

sa, nunc illum cupit requiem suam deferere, sinumq; Ab-
 rae relinquere, & rursus ad istos uentre in mundum, cer-
 to enim non petiit Lazarus reuiuiscere, mortisque amari-
 tudinem denuo experiri. Præterea ex hoc diuitis sermo-
 ne colligitur, fratres suos sui plane similes fuisse, isdemq;
 quibus ille extiterat, uitis fuisse contaminatos. Ecce, in-
 quit, fratres quinque habeo, quinque etiam maritos habu-
 erat mulier Samaritana, & qui ad nuptias inuitatus ueni-
 re recusauit, quinque iuga bouum emit. Sunt qui uelint **Johan. 4.**
 hinc conijcere, patrem eorum adhuc fuisse superstitem, **Luce. 14.**
 quoniam dixerit, in domum patris mei, sed hoc ut inua-
 lidius est quam ut persuadeat, ita eadem facilitate conte-
 mnitur, qua adseritur. His omnibus accedit insignis stul-
 titia diuitis, putantis non socios etiam esse debere pœna-
 rum, qui in uita socij fuerant uitiorum eorundem partici-
 pes, cum tamen uicissim quicumq; socij sunt passionis, so-
 cij etiam futuri sint consolationis, ut ait Paulus. Ad hæc **2. Cor. 13.**
 magnitudinem tormenti hinc cognoscimus, quod diues
 Lazarum uidebat in tanta requie & dignitate esse, se con-
 tra & torqueri & fratrum iniquitate angere & ipsi con-
 demnarentur, quos admodum antea in uita dilexerat, ut **Gregor. 9.**
 ait Gregorius. Peccatores quo amplius in supplicio puni-
 untur, & eorum uident requiem quos contempserunt, &
 de illorum etiam pœna torquentur, quos inutiliter ama-
 uerunt. Vicissim quoque beati gaudent de pœna & suppli-
 cio damnatorum, à quorum peccatis præseruati sunt ipsi,
 simulq; ex consortio lærantur beatorum, de quorum mu-
 tua communiõne quisque effusissime gaudet, non minus
 ex aliorum quam sua gloria. siquidem ibi dilectio eadem,
 eademq; uoluntas, & unus animus, atq; gaudium unum e-
 rit in secula, cuius nos omnes participes faciat, qui ipse est
 felicitas summa, & penes quem gloria sempiterna, Amē.

HOMILIA QVARTA ET VLTIMA

ma in dominica secunda post

Pentecosten.

X iij

Quilibet euangelium hodiernum primo aspectu facilis esse intelligentiæ putat: & illud tamen in recessu suo multa, tum obscura, tum difficilia continet. **V**t autem omnis illa molesta & fastidiosa prolixitas euitetur, unam atq; alteram quæstionem circa hoc euangelium moueri solitam lubet excutere, quarum prima hæc sit: **Q**uo tandem modo scire potuerit diues, quid fratres hic sui operati sint in terra? **A**tq; qui amplius hic dubitare uolet, ambigere poterit, an etiam defuncti curam gerant eorum quos hic charos reliquerunt in terris, aut unde id sciant, ut si moriatur parens superstitibus liberis, an etiam nôrit quomodo cum eis agatur, aut maritus defunctus sciât ne uxorem suam secundas nuptias celebraturâ. **N**am ignorare mortuos quid inter utuos agatur, uideri cuiquam posset ex illo prophético: **A**brâ ignorauit nos, & **I**srael non cognouit nos. **E**t manifestius ex isto dicto **I**ob: **I**uue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, non intelliget: attamen caro eius dum uiuet, dolebit, & anima illius super semetipso lugebit. ubi **G**regori⁹ sic dicit, **Q**uæ admodum qui in hac uita sunt constituti, ignorât quid de animabus fiet defunctorum, ita nesciunt qui mortui sunt uitam & opera uiuentium. **V**ult igitur hic **I**ob, quod cum cura filiorum multum hic hominem sollicitârît, ille tamen demortuus, non curat amplius, quid de filijs suis agatur. **R**esponso, **D**e beatis dubium non est, quin possint scire res mortalium: quoniam cognoscere illud facile posunt uel ex speculo essentiæ diuinæ, uel per reuelationem angelorum. sic enim **G**regorius, **Q**ui, inquit, creatoris sui claritatem uident, nihil in creatura agitur, quod uidere non possint. **V**erum de damnatis itidem non ambigim⁹, recordari illos eorum quæcunq; hic sciuerunt, sicut **A**ugustinus credidit **N**ebriidum mortuum adhuc esse memorem sui. **E**t quod curam gerât suorum, satis nobis hoc declarat euangelium. **Q**uod autem sciant omnia quæ hic in mundo eueniant liberis amicisq; suis, id ipsum sane negamus. neq; enim fit, nisi specialiter eis reueletur à deo, uel aliquis de cælo descēdat qui significet illis. Ita hic quoq; rem intelligere debemus de diuine, qui oblitus nondum fuerat se quinq; fratres hic reliquisse in terra, sed neq; obli

Mortui
cognoscunt
uiuos.

Isaie 63.

Iob. 14.

Gregori⁹.

Gregori⁹.

Li. 9. con-
fess. c. 3

uo dum ceperat illum, uel Lazari, uel **Abraæ** patris, qñ
 potius adhuc nouerat utrunq; q; autem scierit fratres su-
 os adhuc esse superstitēs, colligitur ex illo quod dicit **Au-**
gustinus: Habēt mortui curam de uiuis. **Alīas** nanq; uerū **Super**
 est quod habet **Glossa** super **Isaiam**, quoniā nesciunt mor- **Psalm. 108**
 tui etiam sancti, quid faciant uiui, atq; adeo eorum filij, ue-
 rumq; id esse, ex illo colligimus quod dixit dominus ad
Iosiam: Colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepul- **4. Reg. 22**
 chrum tuum in pace, ut nō uideant oculi tui mala omnia,
 quæ introducturus sum super locum istum. Atq; hoc mo-
 do responderi potest ad locum **Isaiæ** supra adductum, q
Abraam naturali cognitione **Iudæos** non cognouit: de
 inde dixit hoc **Isaias** ante aduentum **Christi**, quando nō-
 dum intuebatur **Abraam** uerbum dei, in quo illos cogno-
 scere potuisset. **Vnde** clare cernis, quomodo diues cogno-
 uerit fratres suos, partim em̄ uirtute memoratiua id fie-
 bat, partim ex æstimatiua, qua iudicabat illos eandem ut-
 tam uiuere quam ipse egerat. **Altera** quæstio est, **Quo** pa-
 t̄o diues hic perierit fratribus suis per **Lazarum** denunci-
 ari tormenta & supplicia sua, ne & ipsi damnarentur, cū
 tamen constet, damnatos omnes odisse homines quotq;e
 uiuunt in mundo, imō & deum ipsum, quoniam uolunta-
 tem habent conformem uoluntati patris sui diaboli, qui
 nihil magis in uotis habet, quā omnes homines conde-
 mnari: & sicut deus uult omnes homines saluos fieri, ita
 diabolus omnes damnari. **Quomodo** ergo præcauere uo- **1. Tim. 2**
 luit diues iste condemnationem fratrum suorum? **Respō-**
 demus ad hoc, **Quod** quamuis nonnulli insani & uecor-
 des tentarunt ex hoc homine diuite facere sanctum, dixe-
 runtq; illum in purgatorio tantum fuisse, unde iam for-
 te sit exemptus: idq; eo, q; **Abraam** patrem suum, & ille
 rursus ipsum filium appellauit: quodq; misericordiam pe-
 tijt ex **Abraa**, quam qui damnati sunt nō petunt, sed sub-
 inde blasphemant dominum. **Quō** facit & illud quod **Ab-**
raam dixit: **Et** tu iam torqueris, non quod penam passu- **Lutherus**
 rus sit æternam: & hoc quod ipse salutē desiderat uiuog- **diuite san-**
 ne damnentur. **Quæ** forsitan ambigū fecerunt hereticū **ctū** uocat.
 istum, quouis tum **Vertumno** tum **Proteo** instabiliorē,
Lutherum, q; non audet adfirmare torqueatur ne adhuc

diues ille, an secus. Nam si diceret iste cum iam ampli⁹ nō cruciari, oporteret ipsum uel inuitum fateri purgatorium, in quo fuerit antea, & ex quo nunc sit ereptus. Nos tamen dilectissimi, ne curemus quicquid deblaterent heretici, sed ueritatem potius ipsam inquiramus, & quid Christus dicat consideremus. ait enim, Diues hic sepultus est in infernum. Addit Abraam, chaos magnum obfirmatū est inter nos. quod sane interstitium tm̄ non esset, si diues hic damnatus nō fuisset (qd̄ ex Græco adferunt de inferno, non credo, dicent lectionē nostrā esse falsam. Porro si in inferno leuauit oculos suos, statim uideremus ubi fuerit sepultus, s. in inferno). Cum itaq; omnes sacræ scripturę interpretes ueteres & recentiores consentiunt diuitē hūc esse damnatum, idemq; uerba euangelistę præ se ferant, ne minimū quidem moueant nos in sana hereticorum deliramenta. Ad quæstionem autem ut tandem ueniamus, primum dicimus nonnullos uelle id ipsum nō petisse diuitem propter fratres suos, sed quia hac petitione aliud quiddam impetraturum sese sperabat. Credebat enim & Lazarum tam esse dilectum Abraę, ut non mitteret eū denuo in exilium. & Abraam adeo esse misericordem, ut non desereret miseros illos & errabundos: inde cōsidebat quod Abraam ipsum ablegatur⁹ esset diuitē ex tormētis, sed fals⁹ est spe sua, quoniam operę precium non erat, ut propter fratres suos deus nouam aliquam uiam inueniret conuersionis ad pœnitētiā. Et est hęc quidem bella benēq; colorata sententia: uerum ego nondum uideo, quomodo uel ex ipso contextu, uel ex cæteris circumstantiis defendi queat. Aliter itaq; ut plurimum dicunt doctores, quod, quia diues fratribus suis exemplum malum reliquerat superbie, auaritię & gulę, uoluerit ille iam præmonitos fratres non in eorum, sed suum ipsius commodum. Nam si & ipsi in cruciatus tormentorum suorum peruenturi erant, quanto auctiorem pœnam sibi futuram metuebat, tanto magis p̄monitos eos cupiebat, quando hac communis lex est omnium. qui alijs peccandi præbent occasionem, ut quo quisq; plures in sua uita seduxerit, eo cumulatora maioraq; subiturus sit supplicia. Sic Augustin⁹ incertam ait esse pœnam Arrij, quando nescit, quot post

Diues pe-
tite mitti
ad fratres

Augustin.

etius errorem sunt subuertendi. Proh supreme **CHRISTE** quam durum erit **Luthero** suisque sequacibus, qui tot tantosque errores in fide seminant: nanque si post ducentos adhuc annos aliqui **Lutheranis** dogmatibus seducti damnabuntur, tum quoque grauior futura est pœna **Lutheri**, omnes enim hæretici unam coaceruatam conficient congeriem, dicente **Isaia**: **Congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum.** *Isaie. 24.*

¶ Atque hæc communis sanctorum patrum sententia est. Et tamen adhuc aliam inuenio quorundam doctorum opinionem, eamque huiusmodi, quod in damnatis etiam non omnino extincta est adfectio naturalis: atque ideo quamuis inuidi omnes sint & maligni, ita quod cuperent omnes in uniuersum homines esse damnatos, attamen cum primum ad aliquas particulares personas uentum est, ipsique interim non ignorant uoluntatem suam non impleri, sed aliquos adhuc ex uiuentibus beari, tunc sane felicitatem illam magis fauent suis amicis & cognatis quam alienis. nanque & si uir aliquis aut mulier in omnem uanitatem, miseriam, breuiter in omne flagitiorum genus fuerit demersus, nolit tamen aliquem liberorum suorum insimiles ærumnas detrudi. Quamuis etiam liceat inuenire homines tam uindictæ cupidos, ut liberos quoque & quoscunque impenderent amicos, dummodo ipsi se ulciscerentur. Ita nimirum damnati quoque consanguineis suis non parcunt, quo minus uellent eos etiam cum omnibus alijs condemnari. Quum autem uident tot homines saluari, adhuc cuperent amicos illos suos magis quam alios quoscunque beari. *Id* adeo in hoc etiam damnato cernere licet: quoniam sic ait **Gregorius**, **Reproborum** mentem pœna sua quandoque inutiliter erudit ad charitatem, ut iam tunc & suos spiritualiter diligant, qui hic dum peccata diligerent, nec se amabāt. *Sero* nimis suum *Ambrosii* inchoabat magisterium, cum iam nec discendi tempus haberet miserimus iste diues, neque docendi, ut ait **Ambrosius**. Quod ergo diues ille fratres suos uoluit ab infernalibus pœnis pseruare, nullo factum est animo seu adfectu bono, sed tamen uoluntate quædam naturali, quæ nollet eos ad se uenire in

augmentum supplicij: & quia tantam pœnam fratribus suis non fauebat, maluisse pati & socium habere Lazarum in inferno, quàm fratres.

¶ **A**braam uir plane mitissimus nihilo commotus tā importunis precibus diuitis, benignum ei dat respōsum & ait: **H**abent **M**oysem & prophetas, audiant illos. **O** præclarum respōsum, & quod multa complectitur in se & magna. primum enim inde colligere potes concordiam **M**oyfi & prophetarum, contra **S**amaritanos, qui tantum acceperis quinq; libris **M**oyfi, prophetas noluerunt recipere. **A**braam illi **M**oysem obiicit & prophetas, ex **M**oyse præcepta ut discerent moralia, in prophetis ut inuenirēt quæ sint mysteria fidei. **Q**ua re docere uoluit **C**hristus uetus testamentum stabilimentum esse fidei, quo nomine et

Matth. 17

Theoph.

in gloriosa illa **C**hristi transfiguratione **M**oyfes & **E**lias uisi sunt. **V**oluit ergo hoc uerbo declarare satis prospicū esse fratribus diuitis cum doctrina sana, ad effugiendum infernū, si modo sequi uellent. **T**heophylactus uerba ista hoc modo expendit: **N**onne sicut tu diues curā geris fratrum, ita & deus qui illos fecit: innumeros enim illis præfecit doctores. **P**eris tu mitti eis **L**azarum tm̄. ecce **L**azarum habent **M**oysem, prophetas quoq; habent **L**azaros, nam & **L**azarus fuit **M**oyfes, quia pauper & nudus magis dilexit paupertatem dei q̄ diuitias **P**haraonis. **I**eremias etiā fuit **L**azarus, ut qui tam diu panē tribulatiōis comederit captiuus. sic ergo, ppheta omnes, oēs sancti, **L**azari sunt & doctores fratribus tuis, neq; illo indigent **L**azaro.

¶ **S**ed prohdolor, inuenias etiam huiusmodi iam **C**hristianos crudos & semicoctos, qui nolūt accipere **M**oysem & prophetas, imò & **C**hristū cū apostolis suis explodunt, omnesq; ueteris & noui testamenti prædicatores, atq; **L**azarum sibi dari cupiunt, mitti aliquē sibi uolunt ab inferis. **Q**uocē infelicē, o infernale dictum, ex faucibus diuitis huius profectum. **E**cce enim dicit ille: **N**on pater **A**braam, sed si ex mortuis aliquis resurgens transferit ad eos, pœnitentiam agent. **O** hominem temerarium & presumpruosum, qui etiam **A**braamum docere tentat, & cum nōrat distante id sibi conscientia, nihil se suis meritis tribuere, quoniam nil boni fecerat, patrem tamen se impet

Inclamat **Abraam**, quem sequutus nunquam fuerat, ut iam potuerit ei dici hoc quod **Christus** Iudæis dixerat: **Si filij estis Abraæ, opera Abraæ facite.** Pulchre examinat hæc uerba **Chrysostr.** & dicit **Moyſen** & prophetas non suffeciſſe ſeruando homini, ſed operæ precij fuiſſe, ut ex mortuis reſurgeret unus, qui eſt **Chriſtus Ieſus**, quamuis ignorabat diues, quiſnam itur⁹ eſſet ex mortuis. uenit autem **Chriſtus**, in quem quotquot crediderunt, audientes ipſum, ſalui facti ſunt, pœnitentiam egerunt, ne cum hoc diuine dâmnarentur. ſic ad **Chriſtum** cõuerſa ſunt ſtatim die pentecoſtes tria millia hominum ad uocem piſcatoris, neq; multo poſt quinq; millia. Iudæi autem qui illum noluerunt recipere, cæci & obſtinati, ideoq; cum hoc diuine torquebuntur. Quamuis intellectum uerborum ſuorum tam abditum & ſublimẽ non habuit diues, ſed eorantem reſpexit q; ſi reſurgens aliquis mortuorum ueniret ad fratres ſuos, illi plus ei credituri eſſent. quia enim audiendo ſcripturas contempſerat ipſe, & fabulas eſſe putauerat, ex iſis quæ paſſus fuerat, iam quoq; ſimiliter iudicabat de fratribus. Mirum ni ſic quoq; ſentiunt iam ſtolidi quidam, qui quicquid agitur aut prædicatur in eccleſia, ſacerdotum commenta & deliramenta uocant monachorum. Et quã inep̄te iſte mortuos cupit reſurgere, ratus illos plus fidei habituros eis q̄ uiuentibus, non ſecus ac rex **Saul** optabat **Samuelem** audire mortuum, cui credere uiuo recuſarat.

Johan. 8.

Chryſoſt.

Actu. 2. 4

Chryſoſt.

1. Reg. 18

4. ¶ Ad extremum iam concludit **Abraam**, & ait: **Si Moyſen** & prophetas non audierunt, neq; ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent, quaſi diceret. Quod ſi maioribus non credunt, neq; inferioribus credent. reſponſionẽ hanc ueram effecerunt Iudæi, dum etiam conſpicati iam reſurrexiſſe **Lazarum**, non deſerunt perſequi **Chriſtum**. tantum abſuit, ut crederent in eum. Sed & mulieres acceperunt uiros ſuos à reſurrectione. Quid q; **Chriſtus** ipſe quoq; reſurrexit, cui tamen nõ crediderunt Iudæi: ſin autem **Moyſi** & prophetis recte fidem habuiſſent, utique in **Chriſtum** etiam credidiſſent. Multa etiam corpora mortuorũ reſurrexerũt ſub paſſiõẽ **Chriſti**, atq; ingreſſi ſunt in ciuitatem ſanctam, & apparuerunt multis. Verum qd

Johan. 11

heb. 11

Johan. 5

Matth. 27

hoc profecit in fide Iudæorum: sane si quid commodaret ista
 mortuorum resuscitatio fidelibus, dominus Iesus, ut est mi-
 tissimus, id ipsum quoque non intermisisset, sed nihil pertin-
 de promouet & commendat fidem, ac frequens scriptura
 rû meditatio. Ecce enim uenit Christus de cælo, & homi-
 nibus prædicauit quantum in illo esset, tum bonorum, tum
 gaudiorum, neque tamen creditum est ei. Descendit ad inferos,
 resurrexit & dixit quod ibi sit malorum, neque sic creditum est
 illi. Obtestor itaque & iam aliquanto liberius admoneo uos,
 ut euangelium istud crebro in oculis habeatis, & firmiter
 animo concipiatis. Pauperes quidem ideo, ut nudi nudum
 sequantur Christum in patientia & spe bona, in mansuetu-
 dine non murmurantes, non indignantes, rebus inhone-
 stis se non onerantes, diuitibus non inuidentes; quod quic-
 quis facit, recipiet in sinum Abrahæ. Diuites autem estote
 prudentes, neque ex felicitate insolentes, neque diuitibus ue-
 stris abutamini ad superbiam, lasciuiam, gulam, & luxum
 uestiariarum, sed bona uestra impartiamini Lazaro hic, ut
 illic uos uicissim adiuuet. Memoretote obsecro diuitiarum
 transitum, ne in morte miseriore Lazaro efficiamini.
 Recordemini quod hic diues ex Lazaro guttulam aquæ pe-
 tit, & non impetrauit, eo quod ipsi in hac uita elemosynam
 denegarat. (uide locos quosdam communes, & optimas
 diuitum admonitiões apud Chrysostomum homilia 64,

Chrysost. super Matthæum, & homilia de diuite & pauere) Subin-
 de animo uestro & cogitatiõe sedula reuoluite illud Tho-
 hæ ad filium suum: De substantia tua fac elemosynam,
 & ne auertas faciem tuam ab ullo pauere. ita enim fiet, ut
 neque à te auertat facies domini. Quomodo potes fac sis
 misericors, si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si ex-
 iguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impartiri stu-
 de &c. Ita nos dominus quoque docet, ut amicos faciamus
 nobis ex mammona iniquitatis, ut quum defecerimus, re-
 cipiant nos in æterna tabernacula, in felicitatem perpetuam,
 quam nobis concedat dominus deus, qui uiuit &
 regnat in secula.

¶ Gregorius & Theophylactus prosequuntur symbola,
 ex quibus facile potes quatuor aut quinque sermones confer-
 re. non prosequor, quia sunt facilima.